

eNorssi

Raportti eNorssin ohjaajakoulutuksesta lukuvuonna 2006-2007

Työryhmän jäsenet:

Heikkilä Anne, lehtori, Lapin yliopiston harjoittelukoulu
Helin Elisa, lehtori, Viikin normaalikoulu
Hieta Pasi, lehtori, Oulun normaalikoulu
Hongisto Annika, rehtori, Turun normaalikoulu
Kurttila Pasi, lehtori, Oulun normaalikoulu
Lang Markku, lehtori, Oulun normaalikoulu
Määttä Olli, lehtori, Helsingin normaalilyseo
Okkonen-Sotka Päivi, lehtori, Viikin normaalikoulu

SISÄLTÖ

1. Koulutuksen sisältö ja rakenne	3
1.1. Lähiopetuspäivät	3
1.2. Välitehtävät ja kirjallisuus	3
2. Koulutuksen toteutuminen	5
2.1. Ensimmäiset lähiopetuspäivät Helsingissä	5
2.2. Toiset lähiopetuspäivät Oulussa	7
3. Ohjaajakoulutuksen palaute	9
LIITTEET	
Liite 1 Ohjaajakoulutuksen todistus	31
Liite 2 Ohjaajakoulutuksen kirjallisuus ja välitehtävät	33

1. KOULUTUKSEN SISÄLTÖ JA RAKENNE

Lukuvuosina 2004-2005 ja 2005-2006 toteutettua koulutusohjelmaa jatkettiin edellisten vuosien kokemusten pohjalta. Koulutusta kehitettiin koulutettavilta saadun palautteen pohjalta. Koulutuksen perusrakenne on koettu pääosin toimivaksi. Koulutuksen lähiopetusjaksot muutettiin kaksipäiväisiksi, jotta koulutettavien ryhmäytymiseen ja koulutusaiheisiin perehtymiseen saatiin riittävästi aikaa. Koulutuspaikkakunniksi valittiin Helsinki ja Oulu.

Koulutuksen tavoitteena oli antaa ajantasaista teoreettista ja kokemusperusteista tietoa ohjaustyöstä. Työskentely ohjasi osallistujia tutkimaan ja kehittämään omaa ohjaustyötään. Tavoitteena oli myös laajentaa ohjaajan työkalupakin (www.enorssi.fi) käyttöä sekä tuoda esille eNorssin tarjoamia mahdollisuuksia. Hankkeen kokonaistavoite oli monipuolistaa opetusharjoittelua jakamalla asiantuntijuutta ja lisätä yhteistyötä verkostoitumisen avulla.

Koulutus oli suunnattu niille ohjaaville opettajille, jotka haluavat syventää ohjaajuuttaan. Tavoitteena oli, että koulutukseen osallistuisivat myös ohjausuraansa aloittelevat ohjaajat, joilla ohjaustyön jatkuvuus on ilmeinen. Toivottavaa oli, että samasta Norssista mukaan ilmoittautuisi vähintään kaksi ohjaajaa. Koulutettavan ryhmän koko oli 27 henkilöä. Osallistujia ilmoittautui kahdestatoista harjoittelukouluista. Koulutuksen toteutti eNorssi ja koulutuksen kustannuksista vastasivat harjoittelukoulut sekä eNorssi.

Ohjaajakoulutus suunniteltiin lukuvuoden 2006–2007 kestäväksi kahdeksan opintopisteen kokonaisuudeksi. Koulutukseen kuului neljä lähiopetuspäivää, ohjaajan ohjausfilosofian työstäminen sekä näitä tukevat välitehtävät ja kirjallisuus.

1.1. Lähiopetuspäivät

Lähiopetuspäivät toteutettiin paikkakunnalla: Helsingissä ja Oulussa. Jokaisella lähiopetuspäivällä oli oma ohjaustyöhön liittyvä teema. Päivien otsikot olivat ohjattu opetusharjoittelu, ohjausajattelusta ohjauskäytänteisiin, ohjaustyön reflektointi ja ohjaus professiona.

Jokaisena lähiopetuspäivänä kouluttajina toimi myös työryhmän ulkopuolisia ohjausalan asiantuntijoita. Heitä olivat FT Riitta Jyrhämä Helsingin yliopistosta, lehtori Sirkka Sura Turun yliopistosta, professori Hannu Soini Oulun yliopistosta sekä Hämeenlinnan kaupungin opetustoimen johtaja Kirsti Mäensivu.

1.2. Välitehtävät ja kirjallisuus

Välitehtävät suunniteltiin toteutettaviksi osittain kirjallisina ja graafisina tuotoksina, ja osa niistä suunniteltiin julkaistaviksi suoraan Ohjaajan työkalupakin keskustelufoorumissa. Osa välitehtävistä oli parityömuotoisia. Kokonaisuutena välitehtävien tarkoituksena oli tukea ja syventää pidettyjen lähiopetuspäivien teemoja, tukea ohjausfilosofian työstämistä sekä alustaa ja suunnata koulutukseen osallistujien ajatuksia seuraavan lähiopetuspäivän teemaan. Koulutukseen kuuluvaan kirjallisuuteen tutustuminen oli liitetty osaksi välitehtävien tekemistä.

Koulutukseen liittyvät seuraavat välitehtävät:

ETUKÄTEISTEHTÄVÄT HELSINGIN KOKOONTUMISEEN

1. Lue ennen Helsingin kokoontumista Pertti Väisäsen ja Päivi Atjosen toimittama teos Kohtaamisia ja kasvun paikkoja opetusharjoittelussa, vuoropuhelua ohjauksen kehittämistä. Teos on Suomen harjoittelukoulujen vuosikirja n:o 3, ja se pitäisi löytyä kaikista norsseista.
2. Tee koulutuksen etukäteiskysely viimeistään osoitteessa <http://www.edu.helsinki.fi/lom/kyselyt/547.shtml>
3. Tee HUOLI-TOIMINTA-UNELMA –ketju annetun materiaalin pohjalta.

Toiseen koulutuspäivään (16.11.) liittyvää kirjallisuutta:
Sosiodynaaminen ohjaus, R. Vance Peavy, 1999, Psykologikustannus.

Oheismateriaali johon kannattaa tutustua:

Ohjaus ammattina ja tieteenalana I, Onnismaa, Pasanen, Spangar (toim.), 2000, PS-kustannus,

Artikkelit:

Oma elämäntarina itseymmärryksen välineenä, Merja Korhonen

Sukupuolisensitiivinen ohjaus, Anna-Raija Nummenmaa ja Päivi-Katriina Korhonen

Ohjaus ammattina ja tieteenalana II

Artikkeli:

Monikulttuurinen ohjaus, Riitta Metsänen

TEHTÄVÄT HELSINGIN JÄLKEEN

4. A) Pohdi omaa ohjaus- ja opetusfilosofiaasi. Tehtävän tekemisessä voit käyttää apunasi Ohjaajan työkalupakin ohjaajan portfolio-materiaalia. Havainnollista tämänhetkistä ohjaus- ja opetusfilosofiaasi 1-2 sivun kirjallisella tuotoksella, johon voi sisältyä niin tekstiä, kuvia kuin piirroksiakin.
- B) Lähetä tuotoksesi työparillesi sähköpostitse 14.1. mennessä.
- C) Anna palautetta työparisi ohjausfilosofiaan 28.1. mennessä.
- D) Jatka oman ohjaus- ja opetusfilosofiasi työstämistä saamasi palautteen perusteella. Lähetä muokkaamasi versio työparillesi ja Elisalle viimeistään 28.2.
- E) Tuo paperiversio ohjaus- ja opetusfilosofiastasi Ouluun.

Tehtävään liittyvää kirjallisuutta:

Cantell, H. 2004. Opetusharjoittelun ohjaustilanteet oppimiskäsitysten valossa. Teoksessa Loima, J., (toim.). Theoria et praxis. Viikin normaalikoulun julkaisuja 1, Helsinki 2004. s. 20-44

Nettiversio löytyy Viikin normaalikoulun lukion valikosta julkaisuja –otsikon alta.

Jyrhämä, R. 2002. Ohjaus pedagogisena päätöksentekona. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 236. Internet-osoitteessa:

<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kas/opett/vk/jyrhama/>

Laine, T., 2004. Huomisen opettajat. Luokanopettajakoulutus ammatillisen identiteetin rakentajana. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tampereensis; 1016. Internet-osoitteessa:

<http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5996-2.pdf>

Silkelä, R., (toim.) 2003. Tutkimuksia opetusharjoittelun ohjauksesta. Suomen harjoittelukoulujen vuosikirja N:O 1 2003. Joensuu. Joensuun yliopistopaino

Materiaalia ja tehtäviä ohjausfilosofian pohdinnan tueksi

- Pakista löytyvä mentorimateriaali
- Kerää palautetta opiskelijoilta, käytä itsearviointeja ja kollegapalautetta. Hyödynnä palautteen keräämisessä koulutuksessa saatuja työkaluja ja materiaaleja.

2. KOULUTUKSEN TOTEUTUMINEN

Koulutus toteutettiin kahtena etukäteistehtävänä, kahtena kahden päivän pituisena lähiopetusjaksona sekä niiden välissä tehtävänä välitehtävänä.

2.1. Ensimmäiset lähiopetuspäivät Helsingissä

Ohjattu opetusharjoittelu ja ohjausajattelusta ohjauskäytänteisiin

1. päivä

15.11.2006 Viikin normaalikoulu

OHJATTU OPETUSHARJOITTELU

9.30 -10.00	Aloituskahvi
10.00 -11.30	Ohjaus opetusharjoittelussa – Riitta Jyrhämä
11.30 -12.00	Kysymyksiä ja pohdintaa Riitta Jyrhämän luennon pohjalta
12.00 -13.00	Lounas (omakustanteinen) ja koulun esittely halukkaille
13.00 -14.45	Koulutuksen rakenteen esittely - koulutuspäivien teemat ja aikataulut - välitehtävät ja kirjallisuus
14.45 -15.15	Kahvi (omakustanteinen)
15.15 -16.30	Ohjaajan työkalupakin käyttö ohjaajakoulutuksessa Oppimisympäristöön tutustuminen
16.30-	Majoittuminen
19.30-	Illallinen

2. päivä

16.11.2006 Viikin normaalikoulu

OHJAUSAJATTELUSTA OHJAUSKÄYTÄNTEISIIN

9.00 - 11.15	Johdatus konstruktivistiseen ohjausajatteluun (Sirkka Sura ja Annika Hongisto)
11.15 - 12.00	Lounas (omakustanteinen)
12.00 - 13.45	Ryhmä A: Minä ohjaajana - harjoituksia ja teoriaa (Sirkka Sura ja Annika Hongisto) Ryhmä B: Ohjausfilosofia ja ohjaajan portfolio (Elisa Helin ja Päivi Okkonen-Sotka)
13.45 - 14.00	Kahvi (omakustanteinen)
14.00 - 15.45	Ryhmä A: Ohjausfilosofia ja ohjaajan portfolio Ryhmä B: Minä ohjaajana – harjoituksia ja teoriaa
15.45 - 16.30	Välitehtävien anto ja palaute koulutuspäivistä

Ensimmäisten lähiopetuspäivien tavoitteena oli tutustuttaa kurssilaisia toisiinsa ja saada yksi tieteellinen näkökulma opetusharjoittelun ohjaamiseen, tutustua uudistuneeseen Ohjaajan työkalupakkiin sekä antaa välineitä ohjaajan oman ohjausfilosofian työstämiseen.

Ensimmäinen koulutuspäivä alkoi FT Riitta Jyrhämän luennolla ”Ohjaus opetusharjoittelussa”. Koulutukseen osallistujat olivat saaneet etukäteistehtävänä tutustua Jyrhämän Didacta Varia - lehdessä (2002, 7(2), 51–56) olleeseen artikkeliin ”Voiko opetusharjoittelua ohjata tieteellisesti?”

Ensimmäisen lähiopetuspäivän aikana jokaisella kurssilaisella oli myös mahdollisuus tutustua Ohjaajan työkalupakkiin sen tekijöiden avustuksella. Jokainen kurssilainen sai oman

käyttötunnuksen kurssialustalle. Kurssialustaa käytettiin koko koulutuksen ajan välitehtävien esittämiseen sekä keskustelualustana.

Toisena päivänä ryhmälle esiteltiin portfolio työskentelyn malli sekä tutustuttiin konstruktivistiseen ohjausajatteluun. Portfolio työskentelyn mallin avulla koulutettaville annettiin ideoita oman ohjausfilosofian kehittämiseen. Osallistujilla oli mahdollisuus työstää omaa ohjausfilosofiaa koulutuksen aikana, ja luennon tavoitteena olikin antaa tietoa oman ohjaajan portfolion ja ohjausfilosofian laatimisen tueksi.

Konstruktivistiseen ohjausajatteluun opiskelijat olivat tutustuneet jo etukäteen tutustumalla seuraavaan kirjallisuuteen:

Ohjaus ammattina ja tieteenalana I, Onnismaa, Pasanen, Spangar (toim.), 2000,

PS-kustannus,

Artikkelit:

Oma elämäntarina itseymmärryksen välineenä, Merja Korhonen

Sukupuolisensitiivinen ohjaus, Anna-Raija Nummenmaa ja Päivi-Katriina Korhonen

Ohjaus ammattina ja tieteenalana II

Artikkeli:

Monikulttuurinen ohjaus, Riitta Metsänen

Koulutuksen teoriamateriaalina käytettiin edellä mainittujen teosten lisäksi:

Peavy V. 1999, Sosiodynaaminen ohjaus sekä Sirkelä R. 2003 (toim.), Tutkimuksia opetusharjoittelun ohjauksesta.

Koulutuksessa paneuduttiin

- sosiodynaamisen ohjauksen käsitteeseen
- konstruktivistisen ajattelun perustaan
- hyvän ohjaajan laatuvaatimukseen
- dialogiin ohjauksen ja kommunikaation menetelmänä
- tehokkaan kuuntelun esteisiin
- asioihin ja tilanteisiin, jotka estävät ohjattavan prosessointia
- opettajankoulutuksen ohjauksellisiin tavoitteisiin.

Konstruktivistinen – sosiodynaaminen ohjaus on lyhyesti ilmaisten luovaa, tutkivaa, reflektiivistä, syventävää ja henkilökohtaista. Se ei ole korjaavaa, direktiivistä, suostuttelevaa eikä autoritatiivista. Koulutuksessa pyrittiin todentamaan ja vahvistamaan esitettyä teoriaa harjoitusten avulla.

Harjoitusten sisällöt ja tavoitteet

Vuorovaikutusharjoitus ”Missä olet ohjaajana hyvä”, aiheena kuunteleminen, myönteisen palautteen anto ja kannustaminen, tavoitteena valtauttaminen oman itsensä kehittämiseen.

Harjoitus ”Onnistuneen ohjauskokemuksen kertominen”, tavoitteena siirtää ja analysoida onnistumiskokemuksia ja rakentaa perustaa oman ohjaajapersoonan kehittämiseen.

Harjoitus ”Ohjaus dialogisena metodina”, harjoitellaan ohjaajana ja ohjattavana, miltä tuntuu olla erilaisen palautteen ja huomion kohteena ja sitä miten empatia, kuunteleminen ja toisen asemaan asettuminen lisäävät ohjattavan voimavaroja käsitellä vaikeita asioita. Tavoitteena tiedostaa ohjaajana toimimisen merkitys ja mahdollisuudet.

Harjoitusten ja teorian punaisena lankana oli vahvistaa ohjaajan tietoisuutta siitä, että ohjauksessa kannattaa rakentaa ohjattavan vahuuksille eikä niinkään pyrkiä direktiiviseen neuvojen antamiseen tai oman itsensä käyttämiseen esimerkkinä. Jokaisen on etsittävä ja löydettävä oma persoonallinen ja luonteva tapa toimia opettajana ja ohjaajana. Ohjaajana toimivan tehtävä on edesauttaa em. prosessia. Ohjaajana voi aina kehittyä ja omaa toimintaa voi kehittää uskaltamalla asettaa oma toiminta pohdinnan kohteeksi. Ohjaajan tulee myös oppia tiedostamaan oman toimintansa lähtökohdat eli millainen ihmis- ja oppimiskäsitys ohjaa omaa toimintaa.

2.2. Toiset lähiopetuspäivät Oulussa

Oman ohjaustyön reflektointi sekä ohjaus professiona

3. päivä

14.3.2007 Oulun normaalikoulu 0-6

OHJAUSTYÖN REFLEKTOINTI

9.30 -10.00	Kahvi
10.00 -10.30	Konsultatiivinen metodi ohjauksessa (Hannu Soini)
10.30 -12.00	Ohjaustyön reflektointi konsultatiivisen työskentelyn avulla
12.00 -12.45	Lounas (omakustanteinen)
12.45 -14.15	Työskentely jatkuu
14.15 -14.45	Kahvi (omakustanteinen)
14.45 -15.30	Koonti
15.30 -16.00	Palaute koulutuspäivästä

Kolmannen lähiopetuspäivän teemana Oulussa oli ohjaustyön reflektointi. Lähestymistavaksi aiheeseen valittiin konsultatiivinen metodi, jota on käytetty Oulun yliopistossa sekä opiskelija- että asiantuntijakoulutuksessa. Lähiopetuspäivän asiantuntijakouluttajina toimivat professori Hannu Soini Oulun kasvatustieteiden tiedekunnasta.

Ennakkotehtävät Oulun lähiopetuspäivään

Konsultatiiviseen työskentelyyn ei tarvinnut etukäteen valmistautua, mutta kehoitettiin tutustumaan sen toimintaperiaatteisiin. Työtavan oppiminen tapahtuisi vähitellen siihen osallistumalla sekä työtapaa esittelevään oheismateriaalin tutustumalla. Koulutuksen alussa pidettiin lisäksi lyhyt opetustuokio aiheesta. Konsultatiivinen työote hyödyntää monia ohjaustyön yleisiä periaatteita. Siinä on kuitenkin joitakin keskeisiä periaatteita, joita korostetaan onnistuneen työskentelyn takaamiseksi:

- Menetelmä perustuu ohjattuun roolityöskentelyyn. Tämä edellyttää osallistujien opastamista ja pysymistä kunkin roolin edellyttämissä tehtävissä.
- Työskentelyn aikana kukin toimii vuorotellen kolmessa eri roolissa, esittäjän, konsultin ja havainnoijan roolissa.
 - Esittäjä on työskentelyn asiakas, kertomuksen omistaja. Konsultit ja havainnoijat työskentelevät esittäjän palveluksessa.
 - Esittäjä kuvaa istunnon aikana mitä tahansa ohjaajan toimintaan liittyviä kokemuksiaan.
 - Esittäjä puhuu itselle tärkeistä, askarruttavista, ratkaisemattomista ja ajankohtaisista teemoista.

- Työskentelyn onnistuminen edellyttää pysähtymistä tutkimaan omaa toimintatapaa. Tarkoitus ei siis ole löytää ratkaisuja mahdollisimman nopeasti, vaan tarjota mahdollisuus tutkia ohjaajana toimimiseen liittyviä kysymyksiä.
- Luottamuksellinen, turvallinen, luova ja rento ilmapiiri edesauttaa työskentelyn onnistumista.
- Työtapa sopii hyvin asiantuntijoiden koulutukseen, jolloin osallistujien kokemus ja asiantuntijuus on vuorollaan kunkin osallistujan käytettävissä.

Konsultatiiviseen työskentelyyn osallistuvia kehoitettiin miettimään, mitä yhteistä on niillä ohjaustilanteilla, jotka sujuvat kuin itsestään.

Päivä alkoi Hannu Soinin johdannolla konsultatiiviseen työskentelyyn ja sen soveltamiseen päivän teemaan. Yhdessä etukäteisinfossa annetun lyhyen toimintaperiaatekuvauksen kanssa tämä aloitushetki loi hyvän pohjan päivän työskentelylle. Alustuksen jälkeen konsultatiivisen työskentelymenetelmän periaatteet tiivistyivät Hannu Soinin diaesityksen pohjalta seuraavanlaisiksi:

Mitä on konsultatiivinen työskentely?

- ohjattua pienryhmätyöskentelyä
- roolityöskentelyä
- osallistujan omiin kokemuksiin ja havaintoihin perustavaa

Mitä konsultatiivinen työskentely edellyttää?

- valmiutta oman toimintatavan avoimeen tarkasteluun
- omien kokemusten ja tuntemusten julkistamista ryhmässä
- luottamuksellista ilmapiiriä
- luova ja rentoa asennoitumista

Roolit

- esittäjä
- konsultit
- havainnoitsijat
- supervisor eli ohjaaja

Ryhmässä jokainen ryhmän jäsen sai vuorollaan toimia eri rooleissa, joten jokainen sai olla esittäjä, konsultti ja havainnoija. Aikaa jokaisen esittäjän merkityksellisen tapahtuman käsittelyyn oli vajaa tunti.

4. päivä

15.3.2007 Oulun normaalikoulu 0-6

OHJAUS PROFESSIONA

9.00 -11.30	Oman ohjaajapersonan kehittäminen (Kirsti Mäensivu)
11.30 -12.30	Keskustelu luennon pohjalta
12.30 -13.30	Lounas (omakustanteinen)
13.30 -14.45	Itsearviointitehtävän purku
14.45 -15.15	Kahvi
15.15 -16.00	Koulutuksen arviointi ja lopetus

Neljännän lähiopetuspäivän teemana oli oman ohjaajapersonan kehittäminen. Monipuolisen ja ajatuksia herättävän asiantuntijaluennon aiheesta piti Hämeenlinnan kaupungin opetustoimen johtaja Kirsti Mäensivu. Luennon jälkeen aiheesta käytiin mielenkiintoista keskustelua.

Koulutuspäivää jatkettiin koulutuksen aikana työstettyjen ohjausfilosofioiden käsittelyllä. Koulutettavat pohtivat 3-4 hengen ryhmissä omaa ohjausfilosofiaansa. Työskentely toteutettiin antamalla toisille yksilöllistä, kirjallista palautetta ohjausfilosofiasta. Kirjallinen palaute purettiin ryhmässä keskustelemalla sekä ideoimalla ohjausfilosofian kehittelytyötä. Työskentelyä ohjasi lehtori Päivi Okkonen-Sotka. Iltapäivän työskentelyn jälkeen koulutus päättyi yhteiseen kahvihetkeen sekä koulutuksen arviointiin.

3. OHJAAJAKOULUTUKSEN PALAUTE

Ohjaajakoulutuksen loppupalaute koottiin kahdessa ryhmässä viimeisen lähiopetuspäivän päätteeksi Oulussa 15.3. Tarkoituksena oli koota palautetta koulutuksesta ja saada mahdollisia parannusehdotuksia uutta koulutettavien ryhmää varten. Kysely laadittiin webbipohjaisella palaute- ja kyselyohjelma Sirkulla, joka toimii Helsingin yliopiston käyttäytymistieteellisen tiedekunnan palvelimelta. Ohjaajakoulutettavat saivat kyselyn www-osoitteen omaan sähköpostiinsa, vastasivat kyselyyn ja lähettivät sen ohjelman palvelimelle.

Kyselyn rungon muodostavat noin 35 suljettua väittämää, joiden vastausvaihtoehdot ovat Likertin asteikon mukaisia. Mukana oli myös avoimia kysymystyyppejä ja täydennettäviä lauseita. Taustamuuttujina kysyttiin mm. sukupuolta, ikää, työ- ja ohjauskokemusta sekä tutkintoa.

Ohjaajakoulutuksen loppuun asti suorittaneista 26 osallistujasta 22 vastasi kyselyyn. Yksi koulutuksen aloittaneista keskeytti koulutuksen.

Kyselyn "[eNorssin ohjaajakoulutus 06-07](#)" vastaukset

Yhteensä 22 vastausta.

Kysymys 1: Sukupuoli

nainen	81.8%	(18/22)	
mies	18.1%	(4/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 2: Ikä

25-30	18.1%	(4/22)	
31-35	18.1%	(4/22)	
36-40	27.2%	(6/22)	
41-45	4.5%	(1/22)	
46-50	22.7%	(5/22)	
51-55	4.5%	(1/22)	
56-60	4.5%	(1/22)	
61-65	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 3: Tehtävänimikkeesi harjoittelukoulussa

luokanlehtori/luokanopettaja	36.3%	(8/22)	
lehtori/aineenopettaja	31.8%	(7/22)	
päätoiminen tuntiopettaja	27.2%	(6/22)	
rehtori	0%	(0/22)	
viransijainen	4.5%	(1/22)	
opinto-ohjaaja	0%	(0/22)	
muu	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 4: Suoritettu tutkinto

FT/KT/TT	0%	(0/22)	
FL/KL/TL	0%	(0/22)	
FM/FK/KM/TM/Maisteri	100%	(22/22)	
Huk	0%	(0/22)	
Luk	0%	(0/22)	
yo	0%	(0/22)	
muu	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 5: Montako vuotta olet ollut töissä harjoittelukoulussa?

0-2 vuotta	40.9%	(9/22)	
3-5 vuotta	22.7%	(5/22)	
6-8 vuotta	0%	(0/22)	
9-11 vuotta	9%	(2/22)	
12-14 vuotta	9%	(2/22)	
15-17	0%	(0/22)	
18-20	4.5%	(1/22)	
21-23	9%	(2/22)	
24-26	4.5%	(1/22)	
27-29	0%	(0/22)	
30-32	0%	(0/22)	
33-35	0%	(0/22)	
vieläkin kauemmin	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 6: Olen kokonaisuutena tyytyväinen ohjaajakoulutukseen.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	0%	(0/22)	
3/5	4.5%	(1/22)	
4/5	31.8%	(7/22)	
täysin samaa mieltä	63.6%	(14/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 7: Koulutusryhmämme muodosti toimivan kokonaisuuden.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	0%	(0/22)	
3/5	4.5%	(1/22)	
4/5	40.9%	(9/22)	
täysin samaa mieltä	54.5%	(12/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 8: Pohdin koulutuksen aikana keskeisiä ohjaajan kohtaamia ongelmia.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	0%	(0/22)	
3/5	4.5%	(1/22)	
4/5	27.2%	(6/22)	
täysin samaa mieltä	68.1%	(15/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 9: Suhtautumiseni eNorssiin on muuttunut positiivisemmaksi ohjaajakoulutuksen myötä.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	4.5%	(1/22)	
3/5	13.6%	(3/22)	
4/5	13.6%	(3/22)	
täysin samaa mieltä	68.1%	(15/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 10: Miten toivoisit ohjaajan työkalupakkia kehitettävän jatkossa?

Johonkin väliin vielä enemmän mahdollisuuksia pohtia ryhmissä eri tilantieta, mutta tämä edellyttää tietysti lisää aikaa.	(koko vastaus)
Se voisi oikeasti olla avoin Viikin Norssin intrassa tms. , kun nyt mentorini esimerkiksi ei päässyt sinne = jouduimme menemään minun tunnuksillani. Työkalupakki on loistava! Se on jokaiselle ohjaajalle, mutta etenkin kouluttamattomille, oiva apu!!	(koko vastaus)
Vielä enemmän selkeyttä. Uudet artikkelit erikseen.	(koko vastaus)
ei mielipidettä	(koko vastaus)
Mielestäni sitä on kehitetty oikeaan suuntaan	(koko vastaus)
Siellä on nyt jo paljon hyvää tavaraa,jota käytin ohjausfilosofiaa pohtiessani, mutta mihin kaikkeen en ole vielä tutustunut.Hyödyllinen tuttavuus, en oikein osaa toivoa lisää, kun en ole perinpohjin tutstunut.	(koko vastaus)
En osaa sanoa	(koko vastaus)
linkkejä netistä luettavaan materiaaliin voisi olla vieläkin enemmän ja aihealueittain	(koko vastaus)
hmjh	(koko vastaus)
Pakkiin ei kannata kerätä liikaa juttuja. Siitä voisi nyt jo riisua rönsyjä pois.	(koko vastaus)
Mielestäni se toimii hyvin - en oikein keksi mitään lisättävää. "Kokemuksia tosielämästä" - palsta?	(koko vastaus)
Voisi olla vielä runsaampi ja käytännönläheisempi.	(koko vastaus)
Tuettaisiin opittujen tekniikkojen soveltamista ja käyttöön ottoa omilla kouluilla. Tehtäisiin porukoita, jotka sitoutuvat aloittamaan opetusharjoittelijoiden kanssa ja he tapaisivat ja kehittäisivät muotoja. Opetusharjoittelijoilta voitaisiin kerätä palautetta kokemuksista (ja niistä lyhyt raportti).	(koko vastaus)
Hieman seljeyttä lisää. Tuntuu, että se entinen versio oli jotenkin mukavampi ja sieltä löytyi asioita helpommin. Uudistuksen myötä myös joitan juttuja on mielestäni kadonnut kokonaan.	(koko vastaus)
Nykyiseen vakiintunut (eka kerta) toimintamalli tuntuu mielestäni toimivan aiempaa paremmin. En kaipaa muutoksia.	(koko vastaus)
Työkalupakkia on juuri uudistettu. En tunne uuden pakin sisältöä niin hyvin, että osaisin tässä yhteydessä esittää kehittämisideoita. Kiitos ylläpitäjille!	(koko vastaus)
Ulkoasu voisi olla selkeämpi	(koko vastaus)

	vastaus)
lisää konkreettisia työkaluja	(koko vastaus)
-	(koko vastaus)
- saman aineen ohjaajille yhteisiä forumeja ohjauskeskustelun problematiikan alalta	(koko vastaus)
?	(koko vastaus)
Uusia ideoita ja näkökulmia haastavan työn harjoittamiseen kuten tähänkin asti olemme saaneet.	(koko vastaus)

Kysymys 11: Hyödynsin ohjaajan työkalupakkia koulutuksen aikana.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	0%	(0/22)	
3/5	13.6%	(3/22)	
4/5	36.3%	(8/22)	
täysin samaa mieltä	50%	(11/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 12: Kriittisyyteni ohjaustyötä kohtaan lisääntyi ohjaajakoulutuksen aikana.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	9%	(2/22)	
3/5	40.9%	(9/22)	
4/5	36.3%	(8/22)	
täysin samaa mieltä	13.6%	(3/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 13: Sain uusia näkökulmia ohjaustyöhöni.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	0%	(0/22)	
3/5	4.5%	(1/22)	
4/5	18.1%	(4/22)	
täysin samaa mieltä	77.2%	(17/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 14: Ohjauskoulutus avarsi näkemyksiäni eri aineiden/kouluasteiden ohjaustavoista.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	13.6%	(3/22)	
3/5	27.2%	(6/22)	
4/5	27.2%	(6/22)	
täysin samaa mieltä	31.8%	(7/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 15: En kokenut ohjaajakoulutusta ohjaajuuttani tukevana.

täysin eri mieltä	81.8%	(18/22)	
2/5	9%	(2/22)	
3/5	4.5%	(1/22)	
4/5	4.5%	(1/22)	
täysin samaa mieltä	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 16: Anna yleispalautetta kysymysten 6-12 aihealueelta.

Koulutus oli monipuolista ja eteni loogisesti Jyrhämän luennosta omiin pohdintoihin ja oman filosofian tuottoon.	(koko vastaus)
Työkalupakin ohjeet , esitehtävät ja aikataulutus toimivat tosi hyvin , samoin työparini kanssa käyty prosessikeskustelu!	(koko vastaus)
Oli antoisaa tavata muita opettajia. E-norssin kautta yhteistyötä toivottavasti syntyy.	(koko vastaus)
ei miepidettä	(koko vastaus)
Muiden opettajien kanssa käydyt keskustelut avarsivat siliä ohjaukseen eri tavoin.	(koko vastaus)
Kun niin harvoin pääsemme kokoon maata kattavasti, olisi tarvinnut suuret nimikyltit rintaan, joita olisi ollut pidettävä koko ajan, koska emme ehdi tutustua nimeltä kaikkiin. On tosi hyödyllistä ja antoisaa kohdata ja kuunnella muita ohjaajia muista kouluista ja yhteisöstä nimeltä: harjoittelukoulut.Konsultatiivisen ohjauksen harjoittelun yhteydessä pääsi myös vähän syvemmin tutustumaan joidenkin kollegoiden ajtteluun ohjauksesta ja yleensäkin; ja ennenkaikkeaa, pitkästä ajasta joutui myös ohjattavaan rooliin ja huomasi tunteita nousevan...Pienryhmissä työskentely hyvää ja itse ainakin pohdin työskentelyn lomassa myös omaa ohjausta monelta kantilta. Olen aiemmin suhtautunut enorssiin pienen piirin omana puuhasteluna, mutta tämä kokemus muutti käsitystäni ja myös suhtautumistani verkon käyttöön positiivisemmaksi.	(koko vastaus)

en osaa sanoa	(koko vastaus)
Koin saavani koulutuksesta todella paljon. Vanha viisaus pätee: sitä enemmän saa tästäkin koulutuksesta, mitä enemmän itse siihen panostaa.	(koko vastaus)
mbm,bhj	(koko vastaus)
no comments	(koko vastaus)
Helsinki-sessio oli ehkä liian teoreettinen, varsinkin kun yleisön kysymyksiin ei vastattu, vaikka aiheena oli kommunikaatio :) Oulun jakso ollut todella antoisa!!! Kokonaisuudessaan koulutus on tukenut ja inspiroinut minua.	(koko vastaus)
Koulutus aivan loistavaa! Löydetty olennaiset teemat, hyvät työskentelytavat ja loistavat luennoitsijat. Ryhmän heterogeenisyys rikkaus (kokeneita konkareita ja keltanokkia).	(koko vastaus)
Koulutus keskittyi henkilökohtaisen ohjauksen käytännön ja strategian kehittämiseen, ei niinkään toisten kouluasteiden tai aineiden. Niistä kuuli vain satunnaisesti ohjauksen caseina.	(koko vastaus)
Hyödyllinen	(koko vastaus)
Luettuani toistenkin töitä, sain arvokasta ja käyttökelpoista "materiaalia" omaan ohjaustyöhöni.	(koko vastaus)
Lähikoulutuspäiviä oli vähän, joten koulutusryhmä kokonaisuudessaan ei tullut tutuksi. Sain uusia näkökulmia, joten koulutuksen päämäärä toteutui.	(koko vastaus)
Kantani kysymyksiin oli selkeä kyllä-ei -linja. Väliasteikkooa ei juuri tarvinnut käyttää.	(koko vastaus)
Sain paljon ajateltavaa. Pohdintaprosessini on jo tuottanut positiivista muutosta ohjaustyöhöni.	(koko vastaus)
Luulen, että olisin saanut vielä enemmän koulutuksesta irti, jos minulla olisi enemmän ohjaajakokemusta ennen kurssia.	(koko vastaus)
- oli erittäin tärkeää tavata eri kouluasteiden ja aineiden ihmisiä, näki kyllä, miten eri tavoin ajateltiin ohjauksen merkityksestä ja käytännön toteuttamisesta - olisi todellakin voinut olla hyvä käyttää osa ajasta oman aineen opettajien kanssa, olisi paikoitellen syventänyt näkemystä ohjauksen ainekohtaisista ulottuvuuksista	(koko vastaus)
Kriittisyys ohjausta kohtaan tarkoittaa mielestäni sitä, että ymmärtää sen tärkeyden, mutta on kriittinen laadun suhteen. Mikä tahansa ei ole laadukasta ohjausta. Koulutuksesta sai monipuolisesti tietoa ja mikä tärkeintä: käytännön harjoitusta miten tätä voisi tehdä eri tavoin. Kouluttajat erittäin hyviä ja motivoituneita, näkökulmat vaihtelivat. Järjestelyt ja tapaamisten rakenne toimivia. Eri kouluasteiden ihmisiin oli hyvä tutustua: olemme saman problematiikan ympärillä, siis yhteistyökumppaneita. Se lähensi ja rikkoi raja-aitoja, vaikka nyanssit eroavatkin.	(koko vastaus)

Elinikäisen oppimisen kannattajana hyödyin tästä!

[\(koko vastaus\)](#)

Kysymys 17: Lähiopetuspäiviä olisi pitänyt olla enemmän.

täysin eri mieltä	22.7%	(5/22)	
2/5	9%	(2/22)	
3/5	36.3%	(8/22)	
4/5	18.1%	(4/22)	
täysin samaa mieltä	13.6%	(3/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 18: Oli hyvä, että lähiopetuspäivät olivat kaksipäiväisiä.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	0%	(0/22)	
3/5	0%	(0/22)	
4/5	4.5%	(1/22)	
täysin samaa mieltä	95.4%	(21/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 19: Kaikkien lähiopetusjaksojen olisi pitänyt olla yksipäiväisiä.

täysin eri mieltä	90.9%	(20/22)	
2/5	9%	(2/22)	
3/5	0%	(0/22)	
4/5	0%	(0/22)	
täysin samaa mieltä	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 20: Lähiopetuspäivien aikataulut olivat liian tiukat.

täysin eri mieltä	9%	(2/22)	
2/5	31.8%	(7/22)	
3/5	40.9%	(9/22)	
4/5	18.1%	(4/22)	
täysin samaa mieltä	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 21: Välitehtäviä oli liian paljon.

täysin eri mieltä	31.8%	(7/22)	
2/5	18.1%	(4/22)	
3/5	45.4%	(10/22)	
4/5	4.5%	(1/22)	
täysin samaa mieltä	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 22: Koulutuksen kuului riittävästi vuorovaikutteisia harjoituksia.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	4.5%	(1/22)	
3/5	13.6%	(3/22)	
4/5	36.3%	(8/22)	
täysin samaa mieltä	45.4%	(10/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 23: Olisin toivonut koulutukseen enemmän teoriatietaa ohjauksesta.

täysin eri mieltä	40.9%	(9/22)	
2/5	36.3%	(8/22)	
3/5	4.5%	(1/22)	
4/5	13.6%	(3/22)	
täysin samaa mieltä	4.5%	(1/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 24: Ryhmätyöskentelyä oli liikaa.

täysin eri mieltä	50%	(11/22)	
2/5	36.3%	(8/22)	
3/5	13.6%	(3/22)	
4/5	0%	(0/22)	
täysin samaa mieltä	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 25: Keskustelufoorumi oli toimiva julkaisualusta välitehtäville.

täysin eri mieltä	4.5%	(1/22)	
2/5	22.7%	(5/22)	
3/5	27.2%	(6/22)	
4/5	31.8%	(7/22)	
täysin samaa mieltä	13.6%	(3/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 26: Keskustelufoorumia oli helppo käyttää.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	4.5%	(1/22)	
3/5	27.2%	(6/22)	
4/5	31.8%	(7/22)	
täysin samaa mieltä	36.3%	(8/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 27: Haluaisin vielä sanoa koulutuksen järjestelyistä seuraavaa:

Koulutuksen lähipäivät voisivat olla esim. Treella tai J:kylässä ajatellen etäisyyksiä Oulkuun ja Hkiin.	(koko vastaus)
Teillä oli hyvät luennoitsijat ja vetäjät.	(koko vastaus)
Oulussa ohjelmaa oli vielä kiinnostavampi.	(koko vastaus)
ei mielipidettä	(koko vastaus)
OK	(koko vastaus)
Enemmän taukoja tai päivä lisää; esim viimeisenä päivänä Kirsi Mäensivun luento oli niin intensiivinen, että taukoja olisi tarvittu ainakin yksi , vähän pidempi lisää asian sulatteluun. Tämä ei kohdistu ainoastaan tähän koulutukseen, mutta aina ihmettelen, että toistuvasti kouluttamisen ammattilaiset sortuvat sudenkuoppaan ahnehtia liikaa! Itse myös. Kiitän kovasti antoisasta koulutuksesta ja toivon todella sille jatkoa!	(koko vastaus)
Oulussa oli muuten kaikki hyvin, henki tunnelma, sisällöt, asiantuntijuus, mutta luonnontiedonluokka tarjosi todella kehnot puitteet meidän tärkeille asioille. Pöytiä olisi voinut etukäteen vaikkapa sijoitella toisella tavalla.	(koko vastaus)
Kiitos erittäin paljon kaikille koulutuksen järjestäjille! Koulutuksen anti oli	(koko vastaus)

erinomainen!	vastaus)
kljkhj	(koko vastaus)
Itselläni unohtui koko koulutus arjen kiireessä liian pitkäksi aikaa. Välitapaaminen olisi ollut tarpeen.	(koko vastaus)
Enemmän olisi voinut nostaa esiin esimerkkejä oikeista ohjaustilanteista, ryhmämmehän koostui valtavasta voimavarasta!!!	(koko vastaus)
Järjestelyt toimivat moitteettomasti. Järjestäjät olivat nähneet paljon vaivaa.	(koko vastaus)
Koulutuspäiviä voisi olla lisää siksi, että toivoin aikaisemmassa vastauksessani jatkoa uusien tekniikoiden käyttöön oton opastukseen ja vertaistukeen.	(koko vastaus)
Tilojen osalta on parannettavaa: Helsingissä "näytelmäharjoitukseen" oli ihan liian pieni tila käytössä. Oulussa kokoontumispaikkana käytetty luokka oli toiminnaltaan hankala. Luennon pitäjä oli selän takana, ajoittain viileä tila. Ohjaajafilosofian purkuun ryhmissä olisi kaivannut enemmän aikaa. Esim. edellisenä päivänä olisi voinut antaa tehtäväksi tutustua tiettyjen ihmisten filosofioihin, joita olisi sitten päivällä purettu ryhmissä lukijoiden kesken. Tuntuu, että paljon jäi kuulematta!	(koko vastaus)
Jälkiruokakahvit jees!	(koko vastaus)
Oulun majoitusjärjestelyt olivat upeat.	(koko vastaus)
Koulutus oli hyvin mietitty ja ratkaisut olivat mielestäni hyvin perusteltuja. Kirsti Mäensivun "luennon" jälkeen olisi kannattanut järjestää aikaa eism. pöytäryhmittäin pohtiviselle ja ajatusten vaihdolle. Isossa porukassa muodostuu usein tietty ryhmä, jotka sanovat mielipittensä ja ajatuksensa ja loput ovat hiljaa, vaikka kaikilla on ajatuksia. Pienryhmäpohdintaa voisi siis ehkä olla enemmän.	(koko vastaus)
Järjestelyt olivat hyvät.	(koko vastaus)
-	(koko vastaus)
- toimivat järjestelyt	(koko vastaus)
Järjestelyt ja päivien sisältö erinomaiset ja tarpeelliset! Välitehtäviin ei paukut riittäneet tarpeeksi. Kaikkia kirjoja ei saanut niiden vähäisyyden ja kysynnän vuoksi. Nettiversiot on loistava keksintö! Keskustelualueen käyttöön olin liian ujo. Ei tohtinut kirjoittaa köykäisiä ajatustynkiään sinne. Keskustelut täällä sen sijaan toimivat erittäin hyvin ja ihmiset olivat motivoituneita vielä yölläkin puhumaan ohjauksesta. Yhteiset ruokailut ja yölenkit ovat oiva keskustelualusta myös!	(koko vastaus)
[tyhjä]	(koko vastaus)

Kysymys 28: Ohjaajakoulutuksessa oli riittävästi kirjallisuutta.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	0%	(0/22)	
3/5	0%	(0/22)	
4/5	18.1%	(4/22)	
täysin samaa mieltä	81.8%	(18/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 29: Koulutuksessa käytetty kirjallisuus käsiteltiin liian ylimalkaisesti.

täysin eri mieltä	9%	(2/22)	
2/5	22.7%	(5/22)	
3/5	50%	(11/22)	
4/5	18.1%	(4/22)	
täysin samaa mieltä	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 30: Olen käyttänyt kurssikirjallisuudesta saamiani ideoita ohjauksessani.

täysin eri mieltä	4.5%	(1/22)	
2/5	9%	(2/22)	
3/5	9%	(2/22)	
4/5	50%	(11/22)	
täysin samaa mieltä	27.2%	(6/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 31: Olisin toivonut ohjaajakoulutukseen lisää vapaavalintaisia teoksia.

täysin eri mieltä	45.4%	(10/22)	
2/5	18.1%	(4/22)	
3/5	27.2%	(6/22)	
4/5	9%	(2/22)	
täysin samaa mieltä	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 32: Kirjojen artikkelit tukivat lähipäivien teemoja.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	0%	(0/22)	
3/5	9%	(2/22)	
4/5	45.4%	(10/22)	
täysin samaa mieltä	45.4%	(10/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 33: En löytänyt kirjallisista lähteistä mitään itseäni kiinnostavaa.

täysin eri mieltä	72.7%	(16/22)	
2/5	22.7%	(5/22)	
3/5	4.5%	(1/22)	
4/5	0%	(0/22)	
täysin samaa mieltä	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 34: Kirjallisuutta olisi voinut hyödyntää koulutuksen aikana enemmän.

täysin eri mieltä	13.6%	(3/22)	
2/5	31.8%	(7/22)	
3/5	31.8%	(7/22)	
4/5	13.6%	(3/22)	
täysin samaa mieltä	9%	(2/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 35: Kirjallisuudesta sain apua portfolion tekemiseen.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	9%	(2/22)	
3/5	9%	(2/22)	
4/5	54.5%	(12/22)	
täysin samaa mieltä	27.2%	(6/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 36: Ohjaajakoulutukseen valittu kirjallisuus oli mielestäni..

Tuki tehtäviä hyvin	(koko vastaus)
Ajkankohtaista, konkreettista ja helposti saatavilla (Paitsi Cantell, jota Viikissä ei ollut)	(koko vastaus)
Kiinnostavaa	(koko vastaus)
ei mileipidettä	(koko vastaus)
Laadukasta ja ajankohtaista.	(koko vastaus)
Siltä osin, kuin ehdin tutustua tosi hyvää. Myös kollegani, joka aiemmin on osallistunut tähän koulutukseen, kehui kirjallisuutta.	(koko vastaus)
kiinnostava	(koko vastaus)
erinomaista! Arvostin erityisesti sitä, että materiaalia oli paljon linkitetty netin tai sähköpostin liitteiden kautta luettavaksi. Se on sinänsä pieni asia, mutta arjen hyörynässä sitä arvostin!	(koko vastaus)
jhhklj	(koko vastaus)
Itselläni ei ollut aikaa perehtyä kirjallisuuteen tarkoitettussa laajuudessa. Elämän tilanteeseeni ei sovi kirjallisuuden lukemista vaativa etäopiskelu.	(koko vastaus)
Mielenkiintoista! Ei ollenkaan samoja teoksia joihin itse on tutustunut joten oli hyvin avartavaa lukea suomenkielisen puolen kirjallisuutta.	(koko vastaus)
Relevanttia, mutta osaksi melko haastavaa.	(koko vastaus)
Hyvin valittua. Ehkä sitä olisi voinut valikoida vielä vähän enemmän tai sijoittaa aihepiirin mukaan eri otsikoiden alle. illoin olisi voinut lukea vähän vähemmän mutta tarkemmin.	(koko vastaus)
hyödyllistä. Ja hyvä, kun oli valittu sellaisia artikkeleita ym., jotka löytyivät helposti netistä. Ne voisi liittää eNorssin työkalupakkiin...	(koko vastaus)
hyödyllistä ja mielenkiintoista, avartavaa ja haastavaa	(koko vastaus)
monipuolista ajankohtaista	(koko vastaus)
mielenkiintoista. Kokonaisten isojen teosten/ väikkärien lukeminen yht´äkkiä tuntui haastavalta.	(koko vastaus)
mielenkiintoista	(koko vastaus)

Ehdin perehtyä kirjallisuuteen valitettavan vähän. Kirjapino kesälomaa varten on kasvanut...	(koko vastaus)
- asiallisesti valittua ja kohdennettua	(koko vastaus)
Laadukasta. Osa vaikeasti saatavilla. Nettikirjat loistavia saatavuuden ja helppouden vuoksi.	(koko vastaus)
ajankohtainen ja kiinnostava	(koko vastaus)

Kysymys 37: Välitehtäviä oli sopiva määrä.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	9%	(2/22)	
3/5	9%	(2/22)	
4/5	36.3%	(8/22)	
täysin samaa mieltä	45.4%	(10/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 38: Välitehtävät olivat sopivan vaihtelevia sisällöltään.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	0%	(0/22)	
3/5	9%	(2/22)	
4/5	50%	(11/22)	
täysin samaa mieltä	40.9%	(9/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 39: Välitehtävät olivat tarpeeton osa ohjaajakoulutusta.

täysin eri mieltä	63.6%	(14/22)	
2/5	31.8%	(7/22)	
3/5	0%	(0/22)	
4/5	4.5%	(1/22)	
täysin samaa mieltä	0%	(0/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 40: Välitehtävien aikataulut olivat liian kireitä.

täysin eri mieltä	50%	(11/22)	
2/5	36.3%	(8/22)	

3/5	4.5%	(1/22)	
4/5	4.5%	(1/22)	
täysin samaa mieltä	4.5%	(1/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 41: Välitehtävät lisäsivät vuorovaikutusta muiden kurssilaisten kanssa.

täysin eri mieltä	9%	(2/22)	
2/5	13.6%	(3/22)	
3/5	36.3%	(8/22)	
4/5	27.2%	(6/22)	
täysin samaa mieltä	13.6%	(3/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 42: Välitehtävien ohjeistukset olivat vaikeaselkoisia.

täysin eri mieltä	27.2%	(6/22)	
2/5	27.2%	(6/22)	
3/5	22.7%	(5/22)	
4/5	18.1%	(4/22)	
täysin samaa mieltä	4.5%	(1/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 43: Välitehtävät purettiin lähiopetuspäivissä mielekkäällä tavalla.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	13.6%	(3/22)	
3/5	13.6%	(3/22)	
4/5	63.6%	(14/22)	
täysin samaa mieltä	9%	(2/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 44: Mentoritehtävät olivat hyödyllinen osa koulutusta.

täysin eri mieltä	4.5%	(1/22)	
2/5	9%	(2/22)	
3/5	31.8%	(7/22)	

4/5	31.8%	(7/22)	
täysin samaa mieltä	22.7%	(5/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 45: Toisten kurssilaisten tuotosten lukeminen keskustelualustalla oli hyödyllistä.

täysin eri mieltä	0%	(0/22)	
2/5	4.5%	(1/22)	
3/5	36.3%	(8/22)	
4/5	31.8%	(7/22)	
täysin samaa mieltä	27.2%	(6/22)	
[Ei vastausta]	0%	(0/22)	

Kysymys 46: Anna palautetta välitehtävistä ja mentoritehtävistä.

Keskustelualustalta välitehtävien luku oli hjankalaa eikä siihen ollut aikaa. paperiversiot ovat hyödyllisempi: niitä voi selailla ja katsella sopivissa tilanteissa.	(koko vastaus)
Joissakin tehtävissä oli vaikea tajuta, milloin ne piti tehdä ja mihin niitä sitten käytettäisiin/ minne ne palautettaisiin.(Mentorin kanssa tehtävä 2. välitehtävä minasi lipsahtaa mminulta ohi).	(koko vastaus)
Välitehtäviä oli monenlaisia.	(koko vastaus)
ei mielipidettä	(koko vastaus)
Mentorin kanssa käydyt keskustelut olivat antoisia.	(koko vastaus)
Ihan toimivia.	(koko vastaus)
Olivat mielekkäitä, joissa prosessi oli keskeinen.	(koko vastaus)
Fiksuja välitehtäviä, jotka auttoivat oman ohjauksen pohtimista!	(koko vastaus)
Ok	(koko vastaus)
Ohjausfilosovioiden käsittely oli turhan kiireinen. Siinä voisi toimia se, että ryhmät jaettaisiin etukäteen ja siihen kuuluville lähetettäisiin filosofiat ja palautelomake. Keskustelukoonti tehtäisiin sitten kasvotusten viimeisessä tapaamisessa.	(koko vastaus)
Aitoo! Tykkäsin paljon, lisää näitä!	(koko vastaus)
Välitehtävissä oli ideaa. Saivat pohtimaan ohjaajan periaatteita.	(koko vastaus)

	vastaus)
Ennen koulutusta ollut tehtävä oli lopulta hyvä, mutta se oli ohjeistettu epäselvästi. Se johtuu ehkä tehtävän vaiheittaisuudesta. Mentorin kanssa tehtävät tehtävät jäivät vähemmälle mentorin kiireistä johtuen. Ehkä niitä olisi voinut pohtia kurssilaisten kesken?	(koko vastaus)
Mentorin tehtävää voisi terävöittää...	(koko vastaus)
Välitehtävät - varsinkin opjausportfolioiden lukeminen - oli ihanaa!	(koko vastaus)
Tehtävät olivat mielenkiintoisia ja omaa ohjaustyötä tukevia.	(koko vastaus)
Filosofian ohjeet olivat aika ylimalkaiset. Siitä oli tosi paljon erilaisia käsityksiä ja aiheutti vähän hämmennystä yleisesti ajateltuna. Koulutusporukka tuntui vähän sen suhteen ohjekeskeistä, että kaikki pitäisi olla kovin valmista eikä sille omalle filosofian muotojen löytämiselle sitten ehkä uskallettu täysillä heittäytyä, vaan mietittiin, mitä tämän nyt piti olla. Silti filosofiat olivat tosi mielenkiintoisia ja niitä olisi ollut mukavaa lukea laajemminkin. Voisiko niitä laittaa yhteiselle keskustelua lueelle luettavaksi?	(koko vastaus)
Niitä oli sopivasti.	(koko vastaus)
Välitehtävien tehtävänannot olivat vähän turhan epäselkeitä. Oli vaikea tietää, mitä KUULUU tehdä ja mitä ON HYVÄ tehdä.	(koko vastaus)
- välitehtävistä erityisesti oman ohjausfilosofian pohdinta oli tärkeä osa koko koulutuksen idean sisäistämisen suhteen, hyvä tehtävä	(koko vastaus)
Välitehtäviä oli sen verran, että laiskuus välillä tavoitti niiden kirjalliseen asuun saattamisessa. Kuitenkin ne ovat olleet saatavilla ja ovat edelleen käytettävissä. Pää on tehnyt työtä, vaikka kaikkeen ei kynä ole käynyt.	(koko vastaus)
Filosofia on käyty läpi perusteellisesti. Palautetta on saatu monelta taholta ja sen yhteinen arvioiminen on antanut kosketuksen myös ohjattavana olemisen tunteeseen. Millaista on saada nopsasti kirjoitettua palautetta? Mitä kysymyksiä se saajassa herättää? Keskustelemaan emme ehtineet.	(koko vastaus)
tarpeellinen määrä ja ajankohtaisia ja innostavia	(koko vastaus)

Kysymys 47: Anna yleispalautetta lähiopetuspäivien toteutuksesta: koulutusjärjestelyt, aikataulut, kulkuyhteydet, asiantuntijan osuus ja kouluttajien toiminta.

Koulutus oli mallikkaasti suunniteltu, järjestetty ja toteutettu. Se oli hyödyllinen ja uutta intoa työhön tuovaa. KIITOS järjestäjille!	(koko vastaus)
Hyvät paikat, helppo löytää ja ruokaa ja juomaa piisasi sopivasti.	(koko vastaus)
Ryhmätyöt ja erilaiset harjoitteet toimivat minun kohdallani tosi hyvin!	(koko vastaus)

Hyvin järjestetty.	(koko vastaus)
ei mielipidettä	(koko vastaus)
Järjestelyt toimivat mielestäni hyvin. Päivät olivat kohtuullisen pitkiä mutta antoisia. Kouluttajat ja asiantuntijat osasivat asiansa ja hoitivat sen hyvin.	(koko vastaus)
Muuten ok, mutta ensimmäisen päivän teoriaosuutta liikaa. Äkkiä vaan pienryhmiin ja keskustelemaan keskenään, siitä oppii eniten! Ainutlaatuinen tilaisuus vaihtaa mielipiteitä ja näkemyksiä kollegojen kanssa TOISISTA kouluista, usein saattaa olla helpompaa työstää asioita kollegan kanssa, joka ei niin tunne sinua kaikin puolin. Leikkejä liikaa ekana päivänä. Aikaa keskustella lisää! Ja taukoja pitkiin luentoihin. Kaikki kouluttajat asiansa osaavia.	(koko vastaus)
Kiitos, olen tyytyväinen	(koko vastaus)
Erittäin hyvät! Osallistujien itsensä vain pitää pitää huolta, että omasta koulusta tulee tarpeeksi tukea esimerkiksi siten, että kurssille voi lähteä tarpeeksi ajoissa.	(koko vastaus)
Ok	(koko vastaus)
Hyviä!	(koko vastaus)
Oli mukava tutustua muihin norsseihin. Aikataulut ok, kulkuyhteydet ok ja enorssin omat ihmiset ok. Helsingin luennoitsijoista en juuri saanut mitään irti mutta Oulussa VAU!!!	(koko vastaus)
Ėrittäin hyvin järjestetty.	(koko vastaus)
Todella upeeta! Koulutuskokonaisuus on ammattimaisesti koottu koeteltu kokonaisuus.	(koko vastaus)
Kouluttajia oli paikalla liikaa. Välillä ei oikein tiennyt, että kuka hoitaa ja mitäkin asiaa. Selkeyttäisi, jos koulutuksessa olisi yksi päävastuuhenkilö ja sitten muut ikään kuin asiantuntijoiden osuudessa.	(koko vastaus)
Oulun asiantuntijat hyviä!	
Järjestelyt toimivat hyvin, iltaruokailuun olisi luullut saatavan rahoitusta...:(Hieman rankkoja päiviä - pituus väsytti osaltaan.	(koko vastaus)
Oulussa keskitetty majoitus ja hotellin valinta hyvä. Järjestelyt toimivat. Helsingissä koin aikataulun (ruokailu)hieman kiireisenä. Asiantuntijat hyvin valittu. Kouluttajille kiitos hyvistä järjestelyistä!	(koko vastaus)
Järjestelyt olivat toimivat molemmissa paikoissa. Yhteinen hotelli Oulussa oli todella mukava juttu ja lisäsi yhteyttä. Oulu toki on kaukana, mutta haittaako se? Asiantuntijat oli huolella valittu ja he olivat taitavia luennoimaan. Kaikkia oli mukava kuunnella ja heiltä sai paljon. Kouluttaja toivat mukavan lähellä, eivät	(koko vastaus)

liian korkealla tavoittamattomissa.	
Mielenkiintoiset kouluttajat. Antoivat paljon ajattelemisen aihetta. Ryhmätyöskentelyt olivat valtavan antoisia.	(koko vastaus)
Oulun päivät olivat antoisempia kuin Helsingin päivät. Helsingissä oli liikaa saman asian tankaamista, Oulussa monipuolisempaa.	(koko vastaus)
- ei kai tällaisten järjestäminen koskaan ihan kitkatonta ole, kyllä yöjunasta intensiiviseen työskentelyyn istahtaminen ottaa voimille	(koko vastaus)
Kaikki erinomaisesti toimivaa!	(koko vastaus)
Aika tiukat aikataulut mutta onnistuneet järjestelyt ja asiantuntevat ohjaajat.	(koko vastaus)

Kysymys 48: Miksi suosittelisit/et suosittelisi eNorssin ohjaajakoulutusta kollegoillesi?

Kts. ed. kommentti	(koko vastaus)
Se on ohjattua oman työn ja ohjaajapersoonallisuuden tutkimista ja ohjaajana kehittymisen apu.	(koko vastaus)
Siinä teoriaa ja käytänteitä pääsee peilaamaan toisiinsa.	
Oli kiva ja tärkeä tavata muitten normaalikoulujen opettajat.	(koko vastaus)
ei mileipidettä	(koko vastaus)
Suosittelen erittäin lämpimästi. Erityisesti tuoreille ohjaajille tämä oli hyvä apupaketti matkalla ohjaajaksi.	(koko vastaus)
En ole koskaan ennen saanut mitään ohjausta ohjaamiseen, selkäytimellä on menty, tosin vasta vähän aikaa olen ohjannut pitkästä työurasta huolimatta. Tästä syystä suosittelen, ja nuoremmille, siksi että heti saa työkaluja ohjauksen vetämiseen. Myös suosittelen norssien yhteisöllisyyden lisäämiseksi ja oman täydennyskoulutuksen erinomaisena väylänä.	(koko vastaus)
Suosittelisin, koska ohjaajakoulutus on laadukas ja tarjoaa aineksia eri vaiheessa oleville opettajille.	(koko vastaus)
Mainio tilaisuus irrottautua pohtimaan omaa ohjausta (ja opettajuutta). Kokonaisuus huolellisesti mietitty: ei ole turhaa, vaan kaikki osaset tukevat hienosti toisiaan!	(koko vastaus)
Vaikkei koekaan, että ohjaustyössä olisi puutteita, kannattaa koulutuksessa käydä. Aina sieltä jotain uutta tai vähintäänkin uskonvahvistusta saa.	(koko vastaus)
Se antaa mahdollisuuden pysähtyä miettimään ohjauksen peruskysymyksiä syvemmin. Arjessa sitä ei ehdi tehdä.	(koko vastaus)

<p>Tapaa muita samassa veneessä :) Mielestäni mielekäs tapa opiskella, oppia uutta - sekä fyysisesti että virtuaalisesti. KIITOS!</p>	<p>(koko vastaus)</p>
<p>eNorssin koulutus antoi paljon. Omat ohjaajatyötä koskevat käsitykset kehittyivät ainakin näin keltanokalla huimasti. Omien kokemusten syvälinen jakaminen muiden kanssa jätti varmasti pysyviä jälkiä. Erittäin mukavat kouluttajat ja kurssilaiset.</p>	<p>(koko vastaus)</p>
<p>Käytäntö ja teoria kohtaavat hienosti. Auttaa todella omassa ammatissa eteenpäin. Ei ole sidottu pelkkään käytäntöön vaan opettillut asiat kantavat nykyhetken yli. Työmuodot todella toiminnalliset.</p>	<p>(koko vastaus)</p>
<p>On hyvä ajatella, miten ja miksi ohjaa siten kuin ohjaa. Laittaa ajattelemaan omia arvojaan ja vaatimuksiaan ohjattavia kohtaa! Hyödyllinen kaikille!!!</p>	<p>(koko vastaus)</p>
<p>Suosittelisin koulutusta sen täsmäluonteen vuoksi - hyvää ja napakkaa koulutusta juuri oikeaan tarpeeseen. Saa vaihtaa kuulumisia ja kokemuksia kollegojen kanssa - heitä on aina kiva nähdä!</p>	<p>(koko vastaus)</p>
<p>eNorssin ohjaajakoulutus on täsmäkoulutus normaalikoulussa tapahtuvaan opetusharjoittelun ohjaukseen. Tällä hetkellä on saatavissa monenlaista ohjaus- tai ohjaajakoulutusta, mutta tässä koulutuksessa lähdetään liikkeelle opettajankoluttajien tarpeista.</p> <p>Kollegoiden tapaaminen!</p>	<p>(koko vastaus)</p>
<p>Tämä koulutus "pakottaa" ajattelemaan ja se ajatteluprosessi auttaa eteenpäin kun tekee omaa työtään käytännössä. Ihmisiin tutustuminen on hedelmällistä.</p>	<p>(koko vastaus)</p>
<p>tottakai suosittelisin, tämä selvästi avarsi ja kehitti sekä puski minua eteenpäin ohjaajana</p>	<p>(koko vastaus)</p>
<p>En suosittelen koulutusta vasta-alkajille kollegoilleni. Koska koulutusta ei ole suunnattu vasta-alkajille ohjaajille, siitä ei tunnu saavan niin paljon irti. eNorssissa voisi järjestää perustavanlaatuisen ohjaajakoulutuksen uusille ohjaajille.</p>	<p>(koko vastaus)</p>
<p>- on selkeä osa ammatillisen osaamisen alueella, pitäisi olla muodossa tai toisessa pakollinen kaikille norssin ohjaaville opettajille</p>	<p>(koko vastaus)</p>
<p>Tämä on täsmäkoulutusta juuri meidän työhömme. Se aikaansaa laatua ohjaukseen ja myös jatkuessaan pitkällä aikajänteellä yhtenäistää laatua valtakunnallisesti. Tätä ei mistään muualta saa.</p>	<p>(koko vastaus)</p>
<p>Tarvitsemme toisiamme ja yhdessä olemme vahvempia....uusien virikkeitä toisilta tuiki tärkeää jokapäiväisessä työssä.</p>	<p>(koko vastaus)</p>

Todistus

.....

on osallistunut eNorssin järjestämään opetusharjoittelun ohjaajakoulutukseen 15.11.2006 – 15.3.2007, laajuus 5 ov (8 op).

Ohjaajakoulutus koostui etukäteistehtävistä, neljästä lähiopetuspäivästä, välitehtävistä sekä kurssikirjallisuudesta. Lähiopetuspäivien työskentely jakaantui asiantuntijaluentoihin ja ohjattuun pienryhmätyöskentelyyn.

1. Ohjaus opetusharjoittelussa

Luennot: Riitta Jyrhämä, Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, Opetuksen tutkimusyksikkö
Pienryhmätyöskentely: Olli Määttä, Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, Helsingin normaalityö, Päivi Okkonen-Sotka ja Elisa Helin, Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, Viikin normaalikoulu, Pasi Kurttila ja Pasi Hieta, Oulun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, Oulun normaalikoulu, Anne Heikkilä, Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, Lapin yliopiston harjoittelukoulu

2. Ohjaajan portfolio

Luennot: Päivi Okkonen-Sotka, Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, Viikin normaalikoulu
Pienryhmätyöskentely: Ks. ylhäällä

3. Ohjausajattelusta ohjauskäytänteisiin:

Konstruktivistinen - sosiodynaaminen näkökulma ohjaukseen

Luennot: Annika Hongisto, Turun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, Turun normaalikoulu, Sirkka Sura, Turun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, Turun opettajankoulutuslaitos
Pienryhmätyöskentely: Annika Hongisto, Sirkka Sura, ks. ylhäällä

4. Ohjaustyön reflektointi:

Konsultatiivinen näkökulma ohjaukseen

Luennot: Hannu Soini, Oulun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta, Kasvatustieteiden tutkimuskeskus
Pienryhmätyöskentely: Hannu Soini, Kasvatustieteiden tutkimuskeskus, ks. ylhäällä

5. Ohjaus professiona:

Oman ohjaajapersoonan kehittäminen

Luennot: Kirsti Mäensivu, Hämeenlinnan kaupunki, Opetusvirasto
Pienryhmätyöskentely: Kirsti Mäensivu, ks. ylhäällä

Hämeenlinnassa 15.3.2007

.....
Vesa Toivonen, eNorssin puheenjohtaja
Tampereen yliopisto,
Hämeenlinnan normaalikoulu

LIITE
Välitehtävät sekä kurssikirjallisuus

VÄLITEHTÄVÄT 2006-07

ETUKÄTEISTEHTÄVÄT HELSINGIN KOKOONTUMISEEN

5. Lue ennen Helsingin kokoontumista Pertti Väisäsen ja Päivi Atjosen toimittama teos Kohtaamisia ja kasvun paikkoja opetusharjoittelussa, vuoropuhelua ohjauksen kehittämistä. Teos on Suomen harjoittelukoulujen vuosikirja n:o 3, ja se pitäisi löytyä kaikista norsseista.
6. Tee koulutuksen etukäteiskysely viimeistään osoitteessa <http://www.edu.helsinki.fi/lom/kyselyt/547.shtml>
7. Tee HUOLI-TOIMINTA-UNELMA –ketju annetun materiaalin pohjalta.

Toiseen koulutuspäivään (16.11.) liittyvää kirjallisuutta:
Sosiodynaaminen ohjaus, R. Vance Peavy, 1999, Psykologikustannus.

Oheismateriaali johon kannattaa tutustua:
Ohjaus ammattina ja tieteenalana I, Onnismaa, Pasanen, Spangar (toim.), 2000, PS-kustannus,
Artikkelit:
Oma elämäntarina itseymmärryksen välineenä, Merja Korhonen
Sukupuolisensitiivinen ohjaus, Anna-Raija Nummenmaa ja Päivi-Katriina Korhonen
Ohjaus ammattina ja tieteenalana II
Artikkeli:
Monikulttuurinen ohjaus, Riitta Metsänen

TEHTÄVÄT HELSINGIN JÄLKEEN

8. A) Pohdi omaa ohjaus- ja opetusfilosofiaasi. Tehtävän tekemisessä voit käyttää apunasi Ohjaajan työkalupakin ohjaajan portfolio-materiaalia. Havainnollista tämänhetkistä ohjaus- ja opetusfilosofiaasi 1-2 sivun kirjallisella tuotoksella, johon voi sisältyä niin tekstiä, kuvia kuin piirroksiakin.
- B) Lähetä tuotoksesi työparillesi sähköpostitse mennessä.
- C) Anna palautetta työparisi ohjausfilosofiaan.
- D) Jatka oman ohjaus- ja opetusfilosofiasi työstämistä saamasi palautteen perusteella. Lähetä muokkaamasi versio työparillesi ja Elisalle viimeistään 28.2.
- E) Tuo paperiversio ohjaus- ja opetusfilosofiastasi Ouluun.

Tehtävään liittyvää kirjallisuutta:

Cantell, H. 2004. Opetusharjoittelun ohjaustilanteet oppimiskäsitysten valossa. Teoksessa Loima, J. , (toim.). Theoria et praxis. Viikin normaalikoulun julkaisuja 1, Helsinki 2004. s. 20-44

Nettiversio löytyy Viikin normaalikoulun lukion valikosta julkaisuja –otsikon alta.
Jyrhämä, R. 2002. Ohjaus pedagogisena päätöksentekona. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 236. Internet-osoitteessa:

<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kas/opett/vk/jyrhama/>

Laine, T., 2004. Huomisen opettajat. Luokanopettajakoulutus ammatillisen identiteetin rakentajana. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis; 1016. Internet-osoitteessa: <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5996-2.pdf>

Sikkelä, R., (toim.) 2003. Tutkimuksia opetusharjoittelun ohjauksesta. Suomen harjoittelukoulujen vuosikirja N:O 1 2003. Joensuu. Joensuun yliopistopaino

Materiaalia ja tehtäviä ohjausfilosofian pohdinnan tueksi

- Pakista löytyvä mentorimateriaali
- Kerää palautetta opiskelijoilta, käytä itsearviointeja ja kollegapalautetta. Hyödynnä palautteen keräämisessä koulutuksessa saatuja työkaluja ja materiaaleja.